

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne: 31. 5. 2017
Čj. MSP-626/2015-OD-SPZ/2
Počet listů: 2
Přílohy: 2

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. zemřelý J.A., – stížnost pro porušení zákona

Příloha:

Ověřená kopie rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 28.9.1953, sp.zn. T 72/53, vč. zachovalých kopií archivního materiálu
Zpráva Vojenského ústředního archivu ze dne 21.10.2015, čj. 1386-2/2015-211100

Podle § 266 odst. 1 tr. řádu podávám ve prospěch obviněného J.A.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému rozsudku bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 28.9.1953, sp.zn. T 72/53.

Rozsudkem bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 28.9.1953, sp.zn. T 72/53, byl obviněný J.A. uznán vinným trestným činem vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona, přičemž mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání 1 roku, jehož výkon byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 3 roků.

Předmětného trestného činu se obviněný dopustil tím, že dne 10.8.1953 po nástupu vojenského cvičení odmítl převzít přidělenou mu zbraň a odvolával se na svoje náboženské přesvědčení, že je Svědkem Jehovovým. Rozsudek nabyl právní moci dne 28.9.1953, tedy dnem vyhlášení.

Následně bylo usnesením nižšího vojenského prokurátora v Brně ze dne 11.5.1955, sp. zn. Pt 113 (dochovaný archivní materiál), rozhodnuto o tom, že podle čl. I., čís. 4 rozhodnutí

prezidenta republiky ze dne 9.5.1955 o amnestii je třeba na jmenovaného obviněného pohlížet dnem vyhlášení amnestie, tj. dnem 9.5.1955, jako by nebyl odsouzen.

Návrh na zahájení rehabilitačního řízení podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, nebyl v dané věci podán ani obviněným, ani vojenským prokurátorem.

Po posouzení výše uvedeného rozsudku lze konstatovat, že byl porušen zákon v neprospěch zemřelého obviněného J.A., a to v ust. § 15 odst. 1 zákona č. 150/1948 Sb., Ústavy Československé republiky, § 2 odst. 3 bývalého trestního řádu ve vztahu k ust. § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb.

Podle čl. 15 odst. 1 Ústavy Československé republiky z roku 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.) se svoboda svědomí zaručuje.

Podle § 2 odst. 3 zákona č. 87/1950 Sb., trestního řádu bylo úkolem soudu v trestním řízení zejména spravedlivě rozhodovat o trestných činech.

Podle § 270 odst. 1 písm. b) zákona č. 86/1950 Sb., trestního zákona se trestného činu vyhýbání se služební povinnosti dopustil ten, kdo se úmyslně vyhýbal plnění služební povinnosti mimo jiné i tím, že se odvolával na náboženské nebo jiné přesvědčení.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů, je účelem tohoto zákona zrušit soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská politická práva a svobody zaručené ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případů osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 téhož zákona činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

V dané věci byl při přezkumném řízení zohledněn účel zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, jehož vydáním sledoval zákonodárce především odstranění největších křivd, které se v 50. letech 20. století staly v justičním rozhodování tak, jako tomu bylo právě v posuzovaném případě, kdy obv. J.A. byl v podstatě odsouzen pro své náboženské přesvědčení. Navíc v době rozhodování bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně nebylo zohledněno, že jmenovaný svým jednáním toliko uplatnil právo na svobodu svědomí zaručené tehdejší Ústavou 9. května 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.). Právo na svobodu svědomí přitom nelze zaměňovat se svobodou víry ani se svobodou náboženskou, zejména když motiv jednání pod imperativem svědomí je v případě odmítání vojenské služby nutno považovat za určující. Jednání obviněného J.A. bylo jeho osobním rozhodnutím diktovaným svědomím, na kterém se maximy plynoucí z víry či náboženského přesvědčení toliko podílely.

Z odůvodnění napadeného rozhodnutí vyplývá, že obviněný se ke svému jednání doznal a na svoji obhajobu uvedl, že tak činil proto, že mu to nedovolovalo jeho náboženské vyznání. Současně řekl, že si je trestních následků vědom. U hlavního líčení prohlásil, že je ochoten plnit povinnosti související s výkonem vojenské služby, přičemž je bude plnit bez výhrad, což svědčí o tom, že na obviněného byl vyvíjen tlak, jednak prostřednictvím vyšetřovací vazby (která pravděpodobně probíhala od spáchání skutku, tedy od 10.8.1953, do termínu hlavního líčení dne 28.9.1953, jak bylo v uvedené době obligatorní náležitostí; přesný počátek omezení osobní svobody však nelze s ohledem na obsah archiválií určit), jednak přesvědčováním, tedy v rámci společensko-politických poměrů a tehdejší vnitrostátní situace, s cílem donutit jej, aby se podvolil výkonu vojenské služby. Je tedy třeba zdůraznit, že obviněný A. byl i přes toto prohlášení odsouzen, ačkoliv vojenskou službu nastoupil.

Obviněný svým jednáním pouze uplatňoval i tehdejší Ústavou 9. května z roku 1948 zaručené právo na svobodu svědomí a přesvědčení. Ačkoliv tato ústava deklarovala v článku 15 odst. 1 svobodu svědomí, zároveň ji nepřipustně omezovala již v odstavci 2 citovaného článku, podle něhož víra nebo přesvědčení nemůže být nikomu na újmu, nemůže však být důvodem k tomu, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost uloženou mu (běžným) zákonem. Ústava 9. května tím přerušila kontinuitu chápání svobody svědomí jako tzv. základního práva absolutního, jež nelze omezit v rovině jednoduchého práva (obyčejným zákonem).

Podstatné je i to, že obviněný neměl v rozhodné době, stejně jako jiní občané, zákonnou možnost vojenskou službu odmítnout a zvolit alternativní službu beze zbraně, protože taková možnost neexistovala. Nemohl tedy dostát svým povinnostem uloženým mu zákonem, aniž by se dostal do rozporu se svým vlastním svědomím, pociťovaným jako hluboce prožitou povinnost. Takto nazíraný čin jednotlivce nelze podle názoru Ústavního soudu chápat jako trestný čin (srov. např. nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 285/97). S odkazem na výše citované výkladové teze vztahující se k naplňování svobody svědomí jednotlivce i z pohledu dnes platných ústavněprávních norem, především pak článku 15 Listiny základních práv a svobod, nelze považovat jednání obviněného spočívající v odmítnutí konání vojenské služby, resp. ve vyhýbání se služební povinnosti, za trestný čin, neboť v případě takového – právně dovoleného – jednání nutně absentuje obligatorní znak trestného činu, a sice protiprávnost.

Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že došlo k porušení zákona v neprospěch obviněného J.A. a je proto namístě předmětný odsuzující rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 28.9.1953, sp.zn. T 72/53, zrušit, a poskytnout tímto způsobem určité zadostiučinění pozůstalým obviněného.

S přihlédnutím k aktuální důkazní i procesní situaci, kdy skutkový stav byl v napadeném rozhodnutí spolehlivě zjištěn a kvůli úmrtí obviněného J.A. a dalším okolnostem nepřipadá zřejmě v úvahu jakékoliv doplňování dokazování, se domnívám, že je možné a vhodné, aby Nejvyšší soud též sám rozhodl o zproštění obviněného obžaloby vojenského prokurátora podle § 226 písm. b) trestního řádu, poněvadž ze všech shora uvedených skutečností je zřejmé, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

Navrhuji proto, aby Nejvyšší soud České republiky:

- 1) podle § 268 odst. 2 tr. řádu vyslovil, že rozsudkem bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 28.9.1953, sp.zn. T 72/53, byl v neprospěch obviněného J. A. porušen zákon v ust. § 2 odst. 3 zákona č. 87/1950 Sb., ve vztahu k ust. § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb. a k čl. 15 odst. 1 Ústavy Československé republiky z roku 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb.),
- 2) podle § 269 odst. 2 tr. řádu rozsudek bývalého Nižšího vojenského soudu v Brně ze dne 28.9.1953, sp.zn. T 72/53, zrušil a dále zrušil i všechna rozhodnutí na tento rozsudek obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu,
- 3) a dále postupoval podle § 271 odst. 1 tr. řádu a za použití § 226 písm. b) trestního řádu zprostil obviněného zemř. J.A. obžaloby vojenského prokurátora pro skutek záležející v tom, že dne 10.8.1953 po nástupu vojenského cvičení odmítl převzít přidělenou mu zbraň a odvolával se na svoje náboženské přesvědčení, že je Svědkem Jehovovým, v němž byl spatřován trestný čin vyhýbání se služební povinnosti podle § 270 odst. 1 písm. b) tr. zákona č. 86/1950 Sb., neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [3 Tz 36/2017](#)